

על מו"ר הרב רבי חיים יהודה לוי הי"ד

מאחר ולא נשאר שריד מבית מו"ר הי"ד, אוסיף כמה שורות לזכרו. הוא היה גדול בתורה וגדול במדות, עדין נפש ואציל הרוח. היה נכד לבעל ה"דור רביעי", רבה הגדול של קלויזנבורג.

לאחר שמילא כרסו בש"ס ופוסקים בישיבות הונגריה והוסמך להוראה על ידי גדולי הרבנים שם, חשקה נפשו להכיר את דרך הלימוד של ישיבות ליטא. כך הגיע לישיבת מיר, שם למד שנתיים. למד זמן מסוים בחברותא עם הגאון ר' אפרים בורודיאנסקי זצ"ל, אשר סיפר לי עליו בכמה הזדמנויות, ויצא שמו כאחד התלמידים הגדולים. לפני עוזבו את ליטא התלבט אם להפיץ את דרך הלימוד של ישיבות ליטא בהונגריה. הוא ביקר אצל הגאון ר' חיים עוזר גרודזינסקי זצ"ל מווילנא והוא יעץ לו אכן להפיץ את דרך הלימוד הנ"ל בהונגריה. וכך הגיע לגרוסוורדיין ופתח שם ישיבה בתמיכת כמה תלמידי חכמים שם.

אני מודה לקב"ה שזכיתי בתמיכת אבי ז"ל, שהתרשם מאישיותו של מורי ורבי, להיות בין ראשוני תלמידיו ולהידבק בו, בתורתו ובמידותיו התרומיות, אצלו למדתי להכיר את הספרים חידושי רבי חיים הלוי ואת ספר אבן האזל על נזיקין למרן הגרא"ז זצ"ל (בעלותי לארץ זכיתי לשאת את נכדתו וכך זכיתי להתקרב אליו וללמוד מהנהגותיו). ספרים אלה, שבדרך כלל לא היו מצויים בסביבותינו, היו מספרי היסוד בישיבה, כמובן יחד עם הקצות, והנתיבות שהרבינו לעסוק בהם. למדתי אצלו קרוב לארבע שנים. בשנה הרביעית נלקח למחנה עבודה בהונגריה ולפני שהכניסו את אחינו בני ישראל לגיטו, חזר למשפחתו.

באותה העת, בפגישתי האחרונה עמו, תהיתי לפניו מה יצא מחלומותינו המשותפים להגדיל תורה ולהאדירה. ענה לי: הלא תמצית כל שאיפותינו לעשות רצונו יתברך ואם זה רצונו יתברך שניהרג על קדוש שמו, נרכז את כל שאיפותינו מתוך השלמה ועשיית רצונו יתברך.

באחד הימים ששהיתי במחנה עבודה, נשלחתי עם קבוצת חברים להיכנס לגיטו בגרוסוורדיין שהיה מרוקן מכל יושביו והיה עלינו לאסוף משם כמה דברים. הוזהרנו לא לקחת לעצמנו דבר. היתה זאת בשבילי אחת החוויות הקשות, להיכנס לשכונה שהיתה פעם שכונה יהודית, בה גדלתי והכרתי בה כל פינה - והשכונה ריקה מאין אדם בידעה מה עלה בגורלם של תושביה היהודים של העיר כולה. הגעתי לביתו של אחד מחשובי בעלי הבתים בעיר - ר' זלמן פוקס הי"ד - מצאתי שם את כתביו של מו"ר מפוזורים. נדמה לי שהיו חידושים על גיטין יחד עם כתבי הערכה עליו מגדולי ליטאף הגאון ר' חיים עוזר מווילנא, ראש ישיבת מיר, הגרא"י פינקל

והגרוב"ב מקמניץ. הכרתי את הדפים גם לפי כתב היד. הבנתי שצופפו אותו ומשפחתו בגיטו במקום הזה. ידעתי שאין לי אפשרות לקחת את כל מה שמצאתי ולשמרים במחנה עבודה. לקחתי עמי רק את מכתבי ההערכה שלו, מתוך תקווה שאם מו"ר ישרוד, אולי יזקק להם. לצערי אבד זכרו - הוא לא שרד ולצערי גם המכתבים הנ"ל משום מה נעלמו.

בתו של ר' זלמן פוקס הנ"ל - מרת לאה חן, עברה את כל אימי השואה ושרדה. לפני מספר שנים פרסמה באנגלית ספר מרשים על כל מה שעבר עליה: 'From The Depth I Call' by Lea Fuchs Chayen, יצא בהוצאת פלדהיים (תרגום). בספרה מצאה לנכון להזכיר כתופעה את מורי, וכך היא כותבת: "ביניהם (כלומר, בין אלה שמלאו כל פינה בביתם, עם הפיכת המקום לגיטו) היה רב צעיר, הרב לוי, ראש ישיבה יחד עם אשתו ושלושת ילדיהם הקטנים - המבוגרת שבהם, ילדה בת חמש או שש. איזו אצילות והתנהגות מעוררת כבוד, עד ממש לרגע האחרון של הגיענו לאושוויץ! היינו באותו קרון משא".

בבואי ארצה התלבטתי הרבה במה לעסוק, אם בתורה אם בדרך ארץ, אך חזקה עלי השפעת מורי ז"ל, ובמידה מסוימת של הורי ז"ל שזה היה חלומם, והחלטתי להקדיש את חיי ללימוד. ומאז זכיתי ועיקר עיסוקי בתלמוד תורה. כה יזכני השי"ת לאורך שנים להבין ולהשכיל בדברי תלמוד תורה.

יהי זכרו ברוך לחיי העולמים